

ПРЕС БЮЛЕТИН на Центъра на ЕС по наркотиците

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2008: РАЗНОРОДНА КАРТИНА ПРИ СТИМУЛАНТИТЕ

Тенденциите при амфетамините и екстази се стабилизират, но употребата на кокаин продължава да се увеличава

(6.11.2008 г., ЛИСАБОН **ЕМБАРГО 10:00 ЦЕВ**) Стимулантите — амфетамини, екстази и кокаин — са вторият най-често употребяван след канабиса вид наркотик в Европа днес. В рамките на тази група обаче данните разкриват разнородна картина от гледна точка на разпространение, тенденции и развитие на пазарите. Изявлението е направено днес от **агенцията на ЕС за наркотиците (EMCDDA)** във връзка с оповестяването на **Годишен доклад за 2008 г.: състоянието на проблемите с наркотиците в Европа** в Брюксел.

Около 12 милиона европейци (на възраст 15–64 години) са опитвали кокаин някога през живота си спрямо почти 11 милиона за опитвалите амфетамини и 9,5 милиона за опитвалите екстази. Последните европейски данни, от една страна, потвърждават докладите за стабилизираща се или дори намаляваща тенденция при употребата на амфетамини и екстази, но от друга, сочат постоянно увеличаване на употребата на кокаин, макар и в малко страни. Представена е също нова картина на „разделения пазар“ на незаконни стимуланти в Европа (Вж. карта, глава 4).

Амфетамини и екстази: стабилно положение

През последната година амфетамини са опитвали около 2 милиона млади европейци (на възраст 15–34 години), а екстази — около 2,5 милиона. Днешният доклад показва стабилни до намаляващи тенденции при употребата през последната година на амфетамини в тази група от 2003 г. насам (фигури GPS-8, i; GPS-23, i, ii), като средно 1,3% от младите хора съобщават за употреба през годината. Употребата през последната година на екстази сред младите хора също остава до голяма степен стабилна през последните пет години, макар че са отчетени известни малки увеличения и намаления. Средно 1,8% от младите хора съобщават за употреба на екстази през последната година, макар че зад тази цифра се крият значителни разлики между отделните страни. Данните от училищни проучвания в **Чешката република, Испания, Швеция и Обединеното кралство** също показват стабилно положение или спад, както при употребата на амфетамини, така и на екстази сред 15–16-годишните (таблица EYE-3).

Употребата на кокаин продължава да нараства

Около 3,5 милиона млади европейци (на възраст 15–34 години) са използвали кокаин през последната година, а 1,5 милиона — през последния месец. В проучванията през последните години (2005–2007) (фигура 5, глава 5; фигура GPS-14, i) седем страни отчитат нарастваща тенденция при употребата през последната година. В страните с високо разпространение: **Дания, Испания, Ирландия, Италия и Обединеното кралство** данните за разпространението през последната година сред младите хора варират от около 3% до около 5,5%. Продължава и покачващата се тенденция при търсенето на лечение за проблеми, свързани с кокаин. Между 2002 и 2006 г. броят на случаите в Европа на нови пациенти, търсещи лечение, се е увеличил от около 13 000 до почти 30 000 (фигура TDI-1, ii). През 2006 г. в **EMCDDA** са регистрирани около 500 смъртни случая, свързани с употребата на кокаин. (Вж. данните за конфискации по-долу).

Разделеният пазар на стимуланти в Европа: необходимост от комплексен подход

Понастоящем на незаконния пазар на стимуланти в западната и южната част на Европа преобладава кокаинът, докато на други места неговата употреба и достъпност в общия случай остават ниски. В повечето държави-членки в Северна, Централна и Източна Европа и по-конкретно в страните, присъединили се към ЕС след 2004 г., амфетамините запазват стабилно положение като най-разпространения стимулант (карта, глава 4). Употребата на метамфетамин — наркотик, който създава сериозни проблеми извън Европа — в рамките на ЕС се ограничава до **Чешката република** и **Словакия**, но негова достъпност или употреба са докладвани спорадично и в други страни.

Вследствие на сходствата в обстановката, при която се употребяват тези наркотици, и основните причини за тяхната употреба, кокаинът и амфетамините могат до известна степен да бъдат разглеждани като „конкуриращи се продукти“ на европейския пазар на незаконни наркотици. „Взаимодействието между различните наркотици с един и същи модел на привлекателност за потребителя остава важна сфера за проучване“, заявява **председателят на EMCDDA Марсел Ремен**. „Днешната картина на разделен пазар предполага, че вместо да се съсредоточаваме върху отделните вещества, трябва да възприемем комплексен подход към стимулантите. Има потенциален риск успехите, постигнати при намаляването на достъпността на един вид наркотик, да доведат до пренасочване на потребителите към друг вид.“

Още в днешния доклад...

КАНАБИС: „По-ясни сигнали“, че популярността може би намалява

Почти една четвърт от всички европейци, или около 71 милиона (на възраст 15–64 години) са опитвали канабис някога през живота, а около 7% (23 милиона) са го използвали през последната година, което означава, че канабисът все още е най-широко употребяваният незаконен наркотик в Европа. **EMCDDA** обаче изтъква, че някои важни пазари дават „по-ясни сигнали“ за намаляваща популярност на този наркотик, което потвърждава анализа, представен в *Годишния доклад* за миналата година.

Според приблизителни оценки около 17,5 милиона млади европейци (на възраст 15–34 години) са използвали канабис през последната година. Данните от последните национални проучвания за употребата на канабис през последната година в тази възрастова група разкриват стабилизиране или спад на тенденциите в повечето от участващите в проучването страни (фигура 4, глава 3; фигура GPS-4, i), като средно 13% от младите европейци са използвали този наркотик през последната година. Употребата някога през живота и прекомерната употреба на канабис сред 15-годишните ученици в повечето страни от **ЕС** също изглеждат стабилни или показват спад (проучване на здравното поведение при деца в училищна възраст (HBSC)*; фигури EYE-4 и EYE-5). В **Обединеното кралство** – страна, която в миналото се открояваше с високи равнища на употреба на канабис – изследванията на населението показват стабилна низходяща тенденция, особено в по-младите възрастови групи (фигура GPS-10).

„Динамиката в тенденциите при броя на редовно и интензивно употребяващите канабис обаче може да се развива независимо от тази при разпространението на канабис сред населението като цяло“, пояснява **директорът на EMCDDA Волфганг Гьоц**. По приблизителни оценки около 4 милиона европейци (на възраст 15–64 години) използват канабис ежедневно или почти всеки ден. По приблизителни оценки сред 160 000 нови случая на търсене на лечение за проблеми, свързани с наркотици, докладвани през 2006 г., пациентите, употребяващи канабис, представляват втората по големина група (28%) след употребяващите хероин (35%) (фигура TDI-2, i).

ПРЕДЛАГАНЕ: ДИНАМИЧНИТЕ ПАЗАРИ ИЗИСКВАТ ДИНАМИЧЕН ОТГОВОР

„Предлагането на наркотици не само в Европа като цяло, но и в отделните страни непрекъснато се развива“, заявява **Волфганг Гьоц**, „а новите тенденции на пазарите днес изправят съществуващите стратегии за контрол и обществено здраве пред големи предизвикателства.“ Значимите нови тенденции

включват: нарастващо значение на производството на канабис в домашни условия навсякъде в Европа, все по-често докладвано отклоняване и незаконно производство на синтетични опиати, процъфтяващ онлайн пазар, който рекламира „законни дроги“ и лекарствени препарати, и въздействие на производството на синтетични наркотици върху околната среда. Разгледан е и трафикът на кокаин през Западна Африка и усилията от страна на международната общност за оказване на помощ в региона.

Трафикът на кокаин: Западна Африка — важен център, по-висока активност в Източна Европа

По приблизителни изчисления (на Службата на ООН за наркотиците и престъпността (UNODC), 2008 г.) почти една четвърт от внесените нелегално в Европа през 2007 г. кокаин е пренесен през **Западна Африка**, която през последните години се развива като важен център за трафика на кокаин. Кокаинът влиза в Европа през няколко канала, като **Карибите** продължават да бъдат ключова транзитна зона. Счита се обаче, че именно значителното увеличение на трафика през западноафриканския канал има най-голям принос за нарастването на достъпността и падането на цените на кокаина в Европа и за утвърждаването на **Иберийския полуостров** като основна входна точка в **ЕС**. От конфискуваните 121 тона кокаин в Европа през 2006 г. 28% са заловени в **Португалия**, а 41% — в **Испания**. (Същите тези показатели за 2005 г. са съответно 17% и 46%). През 2006 г. в Европа са осъществени 72 700 конфискации, като повече от половината са в **Испания** (58%) и 2% в **Португалия** (таблици SZR-9, SZR-10).

Последните съобщения за внос на кокаин през **източноевропейски страни (България, Естония, Латвия, Литва, Румъния и Русия)** също биха могли да свидетелстват за развитието на нови канали за трафик. На фона на нарастващата употреба на кокаин все повече усилия се насочват към залавянето на пратките. В този смисъл ключова роля при засичането на трансатлантически доставки има базираният в Лисабон Център за анализи и морски операции — наркотици (MAOC-N), а новият Център за координация на борбата с наркотиците в Средиземноморието (CECLAD-M, *Centre de Coordination de la Lutte Anti-Drogue en Méditerranée*) в Тулон е създаден за действия срещу трафика на наркотици в Средиземноморието.

Оформяне на карта на производството на канабис в домашни условия — „голямото неизвестно“

Разгледано е и производството в Европа на сушен канабис в домашни условия, като данните от държавите-членки сочат, че то „не може повече да се счита за маргинално“. Доминиращ продукт на пазарите в много страни от ЕС в миналото беше канабисовата смола с произход главно от Мароко. Но производството на сушен канабис в домашни условия в Европа нараства от началото до средата на деветдесетте години, а в някои страни вече се наблюдава преориентиране от канабисова смола към местен сушен канабис. През 2006 г. в Европа са конфискувани около 2,3 милиона канабисови растения.

Повечето европейски страни понастоящем съобщават за местно производство на канабис – от дребномащабно отглеждане за лична употреба до големи масиви от насаждения с търговска цел. Местното производство изправя правоприлагащите органи пред голямо предизвикателство, тъй като в случая няма трансграничен трафик, а обектите за производство са разположени близо до потребителя и е сравнително лесно да бъдат укрити. Отчитайки празнота в данните по този въпрос, **EMCDDA** предприе изследване за картиране, което има за цел да направи оценка на разпространението и относителния пазарен дял на произвеждания в домашни условия сушен канабис.

Повече от 200 психоактивни вещества се рекламират чрез онлайн магазини

Освен това на базата на мини проучване на 25 онлайн магазина, проведено през 2008 г., **EMCDDA** отчита, че понастоящем от онлайн търговци на дребно в Европа се рекламират над 200 психоактивни вещества. Макар че много от тях се рекламират непряко като „законни дроги“, в някои страни съдържанието им е обект на същите закони, както при контролираните наркотици, и може да подлежи на санкции. Предвид малката извадка резултатите трябва да се тълкуват внимателно, но изглежда, повечето от тези магазини са базирани в **Обединеното кралство и Нидерландия**, и в по-малка степен в **Германия и Австрия**. На базата на докладваните данни се предполага, че броят на онлайн

търговците на дребно на такива продукти нараства и че те бързо се адаптират към новите опити за контрол над пазара.

Най-често срещаните вещества, продавани като „законни дроги“, включват: *Salvia divinorum*; крathom (*Mitragyna speciosa*); хавайска роза (*Argyreia nervosa*); халюциногенни гъби и множество „парти хапчета“, продавани като заместители на екстази (MDMA). Често основната съставка на синтетичните „парти хапчета“ се рекламира като бензилпиперазин (BZP), но те могат да съдържат разнообразни растителни, полусинтетични или синтетични вещества. В резултат на извършена от **EMCDDA** оценка на риска за BZP през март 2008 г. беше прието решение на Съвета, което дава на страните срок от една година да въведат мерки за контрол по отношение на този наркотик. В някои страни са въведени също механизми за контрол върху *Salvia divinorum* и/или нейната основна активна съставка *Salvinorine A*.

Председателят на EMCDDA Марсел Ремен заявява: „Хората, чийто бизнес е свързан с производството, трафика и продажбата на незаконни наркотици, са креативни, непоколебими и готови да се възползват от всяка възможност за разширяване на пазара. Това може да се постигне чрез използване на нова технология или експлоатиране на социалните проблеми в някои части на развиващия се свят. Нашите политики трябва да са точно толкова креативни, за да можем да вървим в крак с развитието на един пазар, който не се интересува от цената, понесена от отделния индивид, общността или околната среда.“

Съобщено днес: *Наркотици и уязвими групи млади хора*

В своите социални политики и политики в областта на наркотиците държавите-членки на ЕС отдават все повече приоритет на „уязвимите групи“ в опит да намалят рисковете от потенциални проблеми, произтичащи от употребата на наркотици, там, където има най-голяма вероятност да възникнат такива. За да се реализират тези добри намерения обаче, те трябва да се съпътстват от повече услуги. В оповестения днес преглед, направен от EMCDDA по този въпрос, се посочва, че някои групи уязвими млади хора (например деца, настанени в институции за грижи, бездомни младежи, преждевременно напуснали училище или бягащи от училище деца) са по-податливи на ранна употреба на наркотици, отколкото останалите си връстници и могат по-бързо да преминат към проблемна употреба. Познаването на профилите на тези уязвими групи, както и къде се намират те, може да послужи като важна отправна точка за стратегиите и мерките за превенция по отношение на наркотиците. Употребата на наркотици може да е само една от редица проявяващи се сред уязвимите групи форми на поведение, във връзка с което политиките в областта на наркотиците трябва да въздействат върху редица социални фактори, които могат да утежнят, да ускорят или да се използват за прогнозиране на здравословни проблеми в тези групи. Днешният преглед откроява примери на добра практика в тази насока.

Обобщение на 23 езика е достъпно в интернет на адрес: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Бележки:

Данните, представени в *Годишен доклад 2008*, са за 2006 г. или за последната година, за която има данни.

Цифрите и таблиците, цитирани в настоящия прес бюлетин, могат да бъдат намерени в *Статистически бюлетин 2008* на адрес: <http://www.emcdda.europa.eu/stats08>

Информация и връзки към всички продукти, свързани с *Годишния доклад*, прес бюлетини, услуги и събития са на разположение в интернет на адрес: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2008/annual-report>

* Проучване на здравното поведение при децата в училищна възраст (Health Behaviour in School-aged Children – HBSC) <http://www.hbsc.org>